

A Magyar Természetvédők Szövetsége állásfoglalása a termőföld közösségi tulajdonba helyezésének szükségességéről

A magyar közéletben a kormány föld eladási tervei nyomán előtérbe kerültek a termőfölddel kapcsolatos tulajdoni kérdések, amelyek kapcsán a Magyar Természetvédők Szövetsége - Föld Barátai Magyarország, mint a fenntartható fejlődés megvalósulásáért dolgozó országos civil szervezet fontosnak tartja elvi álláspontját és gyakorlati javaslatait megosztani a magyar társadalommal.

A Magyar Természetvédők Szövetsége – például az alkotmányozási társadalmi vitában – már kifejtette, hogy véleménye szerint a természeti erőforrások (víz, termőföld, ásványkincsek, biológiai sokféleség stb.) az emberiség közös öröksége és ezért birtoklásuk csak közösségi lehet, használatuk pedig csak a birtokló közösség felügyelete alatt állhat és annak kizárólagos hasznát kell szolgálnia. Az erőforrások hosszú távú fenntartható használata nem kivitelezhető, ha azok az egyéni vagy csoportos haszonszerzés eszközét képezik és nincsenek hathatós közösségi ellenőrzés alatt. A közösségi tulajdonlás és ellenőrzés biztosíthatja a megújuló képesség szerinti használatot, az egyes személyek egyenlő esélyét az erőforrásokhoz való hozzáféréshez, továbbá a használatból származó hasznok méltányos megosztását.

A termőföld közösségi tulajdonlása a magyar történelem és kultúra szerves része, gondoljunk csak a Szent Korona-tan megfontolásaira vagy a székely közbirtokosság intézményére. A 2011-ben elfogadott Alaptörvény P) cikkelye szerint a természeti erőforrások - közte különösen a termőföld - a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége. A 38. cikk szerint az állam és a helyi önkormányzatok tulajdona nemzeti vagyon. A nemzeti vagyon kezelésének és védelmének célja a közérdek szolgálata, a közös szükségletek kielégítése és a természeti erőforrások megóvása, valamint a jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétele. A nemzeti hagyomány és a jelenleg hatályos Alaptörvény szellemében a termőföld, mint természeti erőforrás hosszú távú megőrzésére a leghatékonyabb tulajdoni forma a közösség által való birtoklás.

A XXI. század kihívásaira a termőföldek közösségi tulajdonban tartásával, illetve helyezésével tud választ adni a magyarság.

A termőföld hazai rendelkezésben tartásának igénye közmegegyezés Magyarországon. A termőföld iránti globális és regionális kereslet folyamatosan nő, ami az egyéni magángazdálkodókat arra csábíthatja, hogy területeiket tőkeerős külföldi birtokosoknak vagy képviselőiknek adják el. Különös aggodalomra ad okot, hogy a földforgalmi törvényünk Európai Unió általi jogi felülvizsgálata még nem zárult le, ezért lehetséges, hogy azok az intézkedések, amelyek biztosíthatnák a termőföld hazai kézben maradását, eredménytelenek lesznek és az esetlegesen privatizált termőföldek végül külföldi tulajdonba kerülnek. Véleményünk szerint a közösségi tulajdon garantálhatja hosszú távon a termőföld hazai rendelkezésben tartását. A klímaváltozás, a talajok minőségének fokozatos romlása, a csökkenő vízkészletek és az élelmiszerellátás biztonsági kockázatai növelik az állam felelősségét a talaj termőképességének biztosításában. A jövő nemzedékek létbiztonsága érdekében különösen fontos, hogy mezőgazdasági területeinken olyan gazdálkodás folyjon, amely biztosítja a Kárpát-medence természeti örökségének, biológiai sokféleségnek a megőrzését és gyarapodását. Ezeket a feladatait az állam - a szabályozási funkcióin túl-, mint tulajdonos tudja leghatékonyabban ellátni.

A nemzeti birtokpolitika érvényesítéséhez elengedhetetlen megfelelő mennyiségű földterület közösségi tulajdonban tartása. Az életképes középüzemek létrejöttét, az önálló gazdálkodást vállaló, a jövőjét falun, az agrár- és élelmiszergazdaságban elképzelő fiatalok elindulását, a kiegyensúlyozott földtulajdoni és

földhasználati szerkezet kialakulását, az indokolatlan földkoncentráció elkerülését a közösségi tulajdon eszközeivel lehet leghatékonyabban előmozdítani. Azért is fontos a közösségi tulajdon, mint birtokpolitikai eszköz megtartása, mert a földforgalmi törvény – az első év működési tapasztalatai szerint – a birtokkoncentrációt segíti, nem a kisgazdaságoknak kedvez.

Nem véletlen, hogy a hatályos Nemzeti Vidékstratégia szerint fontos az állam pozícióinak erősítése a földpiacon, az állam kezelésében lévő nemzeti földvagyon nemzetstratégiai célokat, közérdeket szolgáló felhasználása. Fontos a termőföldek állami tulajdonban való tartása akkor, amikor a termőföld ára folyamatosan nő: egy esetleges, korai magánosítás a nemzeti vagyon pénzügyi értelemben vett csökkenését is okozhatja, több százmilliárdos értékben.

Érthető, hogy az államnak nehézséget okoz, hogy a közérdeket és a nemzetstratégiai célokat centralizáltan, kizárólag a Nemzeti Földalapkezelő Szervezeten (NFA) keresztül lássa el. Ezért a legjobb megoldásnak azt tartjuk, hogy az NFA az állami tulajdonban lévő, természeti oltalom alatt álló összes területet helyezze a nemzeti park igazgatóságok vagyonkezelésébe, a más, speciális állami feladatok ellátását szolgáló területeket (például honvédelmi, oktatási, kutatás-fejlesztési) pedig helyezze az illetékes minisztériumok és szervek vagyonkezelésébe. A későbbi magánosítást megelőzendő az összes állami földvagyon forgalomképtelen kincstári vagyonná kell minősíteni.

A nem speciális állami feladatok ellátását szolgáló állami földvagyon a helyi közösségek vagyonkezelésébe kell adni. A helyi közösség a helyi emberek összességét jelenti, akik haszonélvezői, de megfelelő feltételek mellett jó gondnokai a rájuk bízott földnek. Az állam feladata, hogy szabályozókkal gondoskodjon az erőforrások fenntartható használatáról, a közösség feladata, hogy a szabályok szerint gondos gazdaként járjon el. Az erőforrás használójának, bérlőjének kijelölése a helyi közösség feladata, míg az állam kontrollálja a fenntartható használat szabályainak betartását. Ez az intézkedés megerősítené a szubszidiaritást, annak gyakorlására tényleges lehetőséget ad. A helyi közösség jövedelemhez jutna, amely nem könyöradomány lenne, hanem biztos bevétel. A helyi közösségek szerepének a növelése nem idegen a kormány eddigi törekvéseitől, ebbe az irányban való elmozdulást jelzi a földforgalmi törvényben megfogalmazott helyi földbizottságok intézménye.

A fenti megfontolások alapján a Magyar Természetvédők Szövetsége a következő aktuális lépéseket javasolja a Kormány, illetve az Országgyűlés számára:

- 1) Vásárlással, illetve kisajátítással folyamatosan gyarapítsa az állami termőföld tulajdont. A költségvetés minden évben különítsen el erre a célra forrásokat. Az állam elsődlegesen teljesítse törvényi kötelességét, hogy a védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról szóló 1995. évi XCIII. törvény alapján a védett, illetve fokozottan védett, valamint védelemre tervezett termőföldeket megszerezze, amelyek a szövetkezeti vagyonnevesítés során nem kerültek állami tulajdonba. Emellett törekedjen a természetvédelmi oltalom alatt álló más területek és azon földek állami tulajdonba vételére, amelyek gyanú szerint nem legális szerződésekkel külföldi tulajdonosok vagy hazai spekulánsok gyakorlati rendelkezésében vannak.
- 2) A természetvédelmi célok hatékony érvényesítése érdekében a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet adja a nemzeti park igazgatóságok vagyonkezelésébe azon területeket, amelyek természetvédelmi kezelése azok állami alaptervékenységébe tartozik. Tehát többek között a védett és fokozottan védett természeti értékeket, védett és fokozottan védett természeti területeket, a Natura 2000 területeket és közösségi jelentőségű értékeket, valamint a nemzetközi természetvédelmi egyezmény hatálya alá

tartozó területeket és értékeket. A természetvédelmi vagyonkezeléshez kapcsolódó feladatok ellátását költségvetési forrásokból biztosítsák.

- 3) Vizsgálja felül az egyes, állami tulajdonban lévő földterületek funkcióit, és ahol az állami feladatok ellátása ezt indokolja – például honvédelmi, kutatás-fejlesztési cél, mintagazdaság létesítése -, helyezze az illetékes minisztériumok, szervek vagyonkezelésébe. A fennmaradó termőföldterületet adja a települési önkormányzatok vagyonkezelésébe. A helyi közösség választott tisztségviselői által, a helyi gazdaközösség bevonásával és a helyi nyilvánosság ellenőrzése mellett dönthet arról, hogy melyik gazdálkodóknak való haszonbérbe adás (esetleg más rugalmas, akár örökölhető földhasználati jogcím), vagy saját gazdálkodás illetve kezelés szolgálja legjobban a közösség hosszú távú érdekeit. Az így tartós földhasználathoz jutó, helyben lakó gazdálkodókat, a demográfiai és a szociális földprogramok földműveseit az állam segítse kedvezményes hitellel és az üzemlétesítés anyagi támogatásával.
- 4) Módosítsa a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvényt, hogy az állam földtulajdona a jövőben kizárólagos állami földtulajdon és forgalomképtelen kincstári vagyon legyen, illetve az önkormányzat földtulajdona, mint nemzeti vagyon, az önkormányzat forgalomképtelen törzsvagyonába tartozzon. A helyi közösség közcélú földszükségleteit ugyanis az önkormányzati földtulajdon csak úgy szolgálhatja, ha az köztulajdonban marad és senkinek nem adhatják el.
- 5) Erősítse meg a termőföld, mint természeti erőforrás védelmét szolgáló szabályozó rendszert. Ebből a célból szükséges a földvédelmi jogszabályok átalakítása és az agrár- és vidékfejlesztési támogatási rendszer felülvizsgálata. Az állam alkotmányos feladata a Nemzeti Vidékstratégiában meghatározott birtokpolitikai célokat szolgáló üzemp gazdasági törvény kialakítása. Az erőforrások összehangolt védelme érdekében a kormány hozzon létre egy önálló, a gazdasági ágazatoktól független természeti erőforrás minisztériumot.
- 6) Alakítson ki hatékony szabályokat, ösztönzőket, hogy a nem legális módon külföldiek vagy hazai spekulánsok rendelkezésében lévő földek a helyi gazdálkodók birtokába kerüljenek. Gyorsítsa fel a jogellenesen kötött szerződések feltárását és az ezek tárgyát képező földek visszaszerzését. A zsebszerződések felszámolására tett érdemi lépések kínálatot hozhatnak létre a magyar földpiacon, amely módszerrel földhöz lehet juttatni a családi gazdaságokat.

Kérjük a magyar kormányt, hogy a nemzet létbiztonsága és a jövő nemzedékek érdekeinek védelme érdekében az állami földek eladásáról szóló 1666/2015. (IX. 21.) kormányhatározat végrehajtását függessze fel és a fenti javaslatok szerint valósítsa meg az állami földek kezelését.

Kérjük a magyar társadalom tagjait, helyi közösségeket, civil szervezeteket, politikai pártokat, hogy javaslatainkat támogatva segítsék Magyarország kormányát a fenntartható fejlődést szolgáló földtulajdonpolitika kialakításában.

Budapest, 2015. október 1.

a Magyar Természetvédők Szövetsége – Föld Barátai Magyarország elnöksége